

Advies voor richtlijnen voor het milieueffectrapport
Glastuinbouwgebied Koekoekspolder, Kampen

7 februari 2002

1219-40

ISBN 90-421-0953-X
Utrecht, Commissie voor de milieueffectrapportage.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING.....	1
2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES.....	2
3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING.....	2
3.1 Probleemstelling.....	2
3.2 Doel.....	3
3.3 Besluitvorming.....	3
4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN.....	4
4.1 Algemeen.....	4
4.2 Ontwikkeling van het Meest Milieuvriendelijke Alternatief en het voorkeursalternatief.....	5
4.2.1 Water en bodem.....	6
4.2.2 Natuur.....	6
4.2.3 Landschap en cultureel erfgoed.....	7
4.2.4 Verkeer.....	7
4.2.5 Energie, CO ₂ en afval.....	8
4.2.6 Leefomgeving en bebouwing.....	8
4.2.7 Ontwikkeling en beheer.....	8
4.3 Nulalternatief.....	9
5. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILEU.....	9
5.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling.....	9
5.2 Te beschrijven effecten.....	10
5.2.1 Water en bodem.....	10
5.2.2 Natuur.....	11
5.2.3 Landschap en cultuurhistorisch erfgoed.....	12
5.2.4 Verkeer.....	12
5.2.5 Energie en CO ₂ en afval.....	12
5.2.6 Leefomgeving en bebouwing.....	12
6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN.....	13
7. LEEMTEN IN INFORMATIE.....	13
8. EVALUATIEPROGRAMMA.....	14
9. VORM EN PRESENTATIE.....	14
10. SAMENVATTING VAN HET MER.....	14

1. INLEIDING

De stuurgroep Koekoekspolder (gemeente Kampen en de Grontmij) heeft het voornemen om het glastuinbouwgebied Koekoekspolder met circa 210 hectare netto (bruto 600 hectare) uit te breiden. Hiervoor moet de gemeente Kampen (bevoegd gezag) het bestemmingsplan herzien. Voor de wijziging van het bestemmingsplan wordt conform het Besluit milieueffectrapportage (m.e.r.) bijlage D categorie 1.4 een milieueffectrapport (MER) opgesteld.

Bij brief van 27 november 2001 is de Commissie voor de milieueffectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid gesteld om advies uit te brengen over de richtlijnen voor het milieueffectrapport¹. De m.e.r.-procedure ging van start met de kennisgeving van de startnotitie in de Gemeentewijzer van de gemeente Kampen van 27 november 2001².

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de m.e.r.³. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de m.e.r. en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd. Het doel van het advies is om aan te geven welke informatie het MER moet bevatten om het mogelijk te maken het milieubelang volwaardig in de besluitvorming mee te wegen.

De Commissie heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen⁴, die zij van het bevoegd gezag heeft ontvangen. In dit advies verwijst de Commissie naar een reactie wanneer deze naar haar oordeel:

- informatie bevat die in het MER opgenomen moet worden of die nader onderzocht moet worden, zoals informatie over specifieke lokale milieumstandigheden;
- belangrijke vragen en discussiepunten naar voren brengt, bijvoorbeeld over te onderzoeken alternatieven.

De Commissie heeft naast de startnotitie, de beschikking gehad over de Gebiedsvisie (actualisatie) en het Projectplan Koekoekspolder (2000) bij het opstellen van haar advies.

¹ Zie bijlage 1.

² Zie bijlage 2.

³ De samenstelling hiervan is gegeven in bijlage 3.

⁴ Bijlage 4 geeft hiervan een lijst.

2. HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

- De startnotitie ontbeert een heldere formulering van concrete ambities en (mede als gevolg daarvan) concrete en toetsbare doelen. Omdat het MER dient bij te dragen aan besluitvorming gericht op het bereiken van beoogde ambities dient in het MER bijzondere aandacht geschonken te worden aan de formulering van ambities waaruit concrete en toetsbare doelen worden afgeleid.
- De Commissie adviseert om in ieder geval de volgende punten in ambities en vervolgens in doelen te vertalen: waterhuishouding, (collectieve) gietwaternvoorziening, natuur- en landschapontwikkeling, verkeer en ontsluiting, (collectief) energieconcept, duurzame energieopwekking (en afval) en invulling van het bedrijventerrein. Ook dient aandacht te worden besteed aan het programma van eisen dat aan tuinders wordt meegegeven (bijvoorbeeld met betrekking tot lichthinder) en aan de (project)organisatie/gemeente ter uitvoering en waarborging van minimalisatie van negatieve effecten.
- De locatie Koekoekspolder staat niet ter discussie, gezien de vigerende ruimtelijke besluiten. Vanwege de bijzondere omstandigheden van het plangebied (zoals de bijzondere waterhuishouding en de directe nabijheid van ecologisch waardevolle gebieden) vraagt de Commissie wel in het MER de destijds gehanteerde milieuargumenten voor deze locatie te benoemen en te beschrijven op welke wijze de milieugevolgen maximaal kunnen worden gemitigeerd.
- De kwaliteit van de samenvatting inclusief het kaartmateriaal verdient bijzondere aandacht, omdat de samenvatting het deel is van het MER dat door besluitvormers en insprekers gelezen wordt.

3. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."*

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."*

3.1 Probleemstelling

Beschrijf voor welke ruimtebehoefte en voor welk type bedrijven het glastuinbouwgebied wordt gerealiseerd. Ga hierbij in op:

- de noodzaak tot hervestiging van tuinders naar aanleiding van ruimtelijke ontwikkelingen die elders plaatsvinden;

- de areaalbehoefte voor de ontwikkeling van de huidige bedrijven;
- het door veroudering niet meer voldoen van huidige glastuinbouwbedrijven.

Ofschoon de locatie Koekoekspolder niet ter discussie staat, vraagt de Commissie de milieuarargumenten (die destijds een rol speelden bij de besluitvorming voor de (vigerende) ruimtelijke plannen) voor deze locatie te beschrijven. In het geval dat er geen duidelijke milieuarargumenten bestaan, dient ingegaan te worden op de wijze waarop de milieugevolgen maximaal kunnen worden gemitigeerd.

3.2 Doel

In de startnotitie is het doel geformuleerd als *'het zodanig inrichten van het tuinbouwgebied Koekoekspolder dat de realisatie van de toename van de glastuinbouw samengaat met een versterking van de concurrentiekracht en werkgelegenheid en past bij en harmoniseert met het gebied en zijn omgeving. Hierbij spelen de toepassing van duurzame technieken, met name op gebied van energie, water, landschappelijke inpassing en afvalverwerking een rol.'* Er wordt gestreefd naar een grootschalig en duurzaam glastuinbouwgebied (bruto 600 hectare) waarbij plaats is voor netto 210 ha nieuwe glastuinbouw.

De Commissie adviseert om in ieder geval voor de volgende punten concrete en toetsbare doelen te beschrijven: waterhuishouding, (collectieve) gietwatervoorziening, natuur- en landschapsontwikkeling, verkeer en ontsluiting, (collectief) energieconcept, duurzame energieopwekking (en afval), invulling van het bedrijventerrein.

De Commissie vraagt daarbij ook in te gaan op de vertaling van de doelen naar een programma van eisen dat aan tuinders wordt meegegeven (bijvoorbeeld met betrekking tot lichthinder) en aan de (project)organisatie/gemeente ter voor de uitvoering en waarborging van het voorkomen van negatieve effecten.

3.3 Besluitvorming

Uit reeds genomen besluiten moeten de essentiële randvoorwaarden en uitgangspunten (ruimtelijke beperkingen, grenswaarden emissies e.d.) worden afgeleid, die gelden bij dit voornemen. Hierbij dient te worden verwezen naar de beleidsnota's, (ontwerp)plannen en wetten, waarin deze zijn of worden vastgelegd. Naast hetgeen hierover in de startnotitie reeds is opgenomen dient aangegeven te worden of er in (de omgeving van) het studiegebied gebieden liggen, die (op grond van milieuaspecten) een speciale status in het beleid hebben of krijgen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de EHS-gebieden (kern- en natuurontwikkelingsgebieden, in het bijzonder aan de noordwestzijde 'uiterwaarden van het Ganzendiep en de Goot', en verder noordelijk gelegen De Wieden en De Weerribben), grondwaterbeschermingsgebieden, stiltegebieden, gebieden onder de Natuurbeschermingswet (Zwarte Meer), danwel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden en wetlands (Zwarte Meer, De Wieden en de Weerribben).

In het Streekplan van Overijssel hebben de Polder Mastenbroek en Kamper-eiland beide een aantal aanduidingen:

- weidevogelgebied en ganzen/wintergastengebied;

- open grootschalig landschap;
- waardevolle oudere landschappen;
- aardkundig waardevolle gebieden, van internationaal/nationaal belang (Kamperland);
- archeologische waarden, hoog tot middelhoog (delen van Mastenbroek).

Daarnaast hebben Kampereiland en Polder Mastenbroek een speciale status als Belvédère gebieden, waarvoor een integrale structuurvisie door de provincie wordt ontwikkeld⁵. Aangegeven dient te worden welke consequenties deze aanduidingen hebben voor de ontwikkeling van alternatieven.

Ga in op de ruimtelijke ontwikkelingen die gepland zijn in de omgeving van het gebied en de juridische/planologische status daarvan.

Aangezien de voorgenomen activiteit belangrijke gevolgen kan hebben op de waterhuishouding van het gebied, dient de Watertoets⁶ te worden uitgevoerd.

Het MER dient aan te geven dat het is opgesteld voor de herziening van het vigerende bestemmingsplan door de gemeenteraad van Kampen. Beschrijf volgens welke procedure en welk tijdpad de vaststelling door de Kampense gemeenteraad geschiedt en welke adviesorganen en instanties daarbij formeel en informeel zijn betrokken. Tot slot moeten de besluiten worden aangegeven die in een later stadium nog moeten worden genomen om de voorgenomen activiteit te realiseren.

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen, en de motivering van de keuze voor de in beschouwing genomen alternatieven."

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

4.1 Algemeen

De voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten worden beschreven voor zover deze gevolgen hebben voor het milieu. Het verdient aanbeveling om onderscheid te maken tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en in de gebruiksfase (gebruik en beheer).

⁵ In inspraakreactie 7 wordt gesteld dat voor de gehele polder Mastenbroek een integrale structuurvisie wordt ontworpen.

⁶ Bij ieder ruimtelijk plan moet een watertoets worden uitgevoerd. Hierbij kan de Handreiking Watertoets (oktober 2001) een leidraad bieden.

Voor onderlinge vergelijking moeten de milieueffecten van de alternatieven volgens dezelfde methode en met hetzelfde detailniveau worden beschreven als de beschrijving van het voornemen.

Een deel van de gronden wordt met behulp van de projectorganisatie ontwikkeld. Het resterende deel wordt door een andere partij dan deze projectorganisatie ontwikkeld. Daarom dient te worden beschreven op welke wijze en in welke mate wordt gewaarborgd, dat voor het totale gebied de voorgestane milieudoelen worden gerealiseerd.

4.2 Ontwikkeling van het Meest Milieuvriendelijke Alternatief en het voorkeursalternatief

De Commissie is van mening dat de startnotitie concreet geformuleerde ambities ontbeert, maar dat het Projectplan hiervoor op een aantal punten wel aanknopingspunten biedt. Daarbij aansluitend en wegens de bijzondere omstandigheden (waterhuishouding en directe nabijheid van ecologisch waardevolle gebieden) van dit gebied stelt de Commissie voor om invulling te geven aan een hoog ambitieniveau voor het milieu, dat zal leiden tot een MMA. Omdat het MMA toetsbaar moet zijn, moeten in het MER de (milieu)doelen concreet worden gemaakt.

Het Meest Milieuvriendelijke Alternatief (MMA) moet:

- realistisch zijn, dat wil zeggen het moet voldoen aan de doelstellingen van de initiatiefnemer, alsmede binnen zijn of haar competentie liggen;
- uitgaan van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming en/of verbetering van het milieu.

Het voorkeursalternatief kan samenvallen met het MMA. Indien de initiatiefnemer voor de realisatie van een specifiek onderdeel afhankelijk is van derden, kan voor dat onderdeel – zo mogelijk – een terugvaloptie worden benoemd. Daarbij vraagt de Commissie om de afweging rondom de keuze voor de terugvalopties te beargumenteren (eerst MMA formuleren en daarna de eventuele afwijking aangeven). Alleen daar waar het voorkeursalternatief afwijkt van het MMA dient dit en het onderscheid in effecten ervan in het MER te worden beschreven.

De Commissie acht de uitwerking van andere alternatieven niet noodzakelijk. Wel kunnen binnen de relevante opties per aspect (zoals bijvoorbeeld de ontsluiting of de gietwatervoorziening) alternatieve inrichtingsmogelijkheden bestaan⁷. De Commissie vraagt in dat geval een beschrijving van de voor het milieu positieve en negatieve verschillen en hoe die meewegen in de afwegingen die leiden tot de uiteindelijke keuze in het plan.

De Commissie beveelt aan om in verband met de bijzondere omstandigheden van het gebied, de onderstaande hiërarchie van aspecten te hanteren in het ontwerp van het MMA en de beschrijving van het plan. Ga daarbij in op het volgende:

⁷ In het advies van de Provinciale Planologische Commissie (d.d. 17-01-2001) worden verscheidene alternatieve inrichtingsmogelijkheden genoemd, die wellicht aanknopingspunten kunnen bieden.

4.2.1

Water en bodem

Gezien de situering van deze glastuinbouwlocatie in de diepste polder in dit deel van Overijssel (zeer sterke kwel in de Koekoekspolder en sterk drainend naar omgeving) acht de Commissie het noodzakelijk uitgebreid aandacht te besteden aan de wateraspecten (mede in relatie tot de 'Watertoets'). De belangrijkste aspecten die daarbij naar voren moeten komen, zijn:

- mitigatie en compensatie voor waterberging door toename van het verhard oppervlak, rekening houdend met de prognoses voor tenminste 2025 t.a.v. klimaat en daarmee samenhangende aspecten in waterbeheer (toename regenval in de winter, vermindering regenval in de zomer, verhoging peil IJsselmeer en dus ook IJssel en Ganzendiep);
- beperking en/of vermijden van negatieve invloed op het (diepere) grondwater door het onttrekken van grondwater voor de bereiding van gietwater en het infiltreren van brijnlozingen van omgekeerde osmose;
- realisatie GGOR (Gewenst Grond en Oppervlaktewater Regiem) en Water-nood (WATERsysteemgericht Normeren Ontwerpen en Dimensioneren), een en ander conform waterbeheersplan van Waterschap Groot Salland, zowel voor de locatie zelf, als voor het inzigtgebied;
- mogelijkheden voor de realisatie van voldoende gietwatervoorziening al dan niet collectief (ook in droge zomers);
- mogelijkheden voor realisatie van rioleringsaansluitingen ook voor bedrijfswater (spui- en drainwater);
- maatregelen om verontreiniging van het oppervlakte- en grondwater door lozingen van nutriënten (vollegrondsteelt), bestrijdingsmiddelen (mede via de lucht en daarop volgende depositie) en brijnlozingen naar grondwater te voorkomen;
- mogelijkheden om de grote kwel ten goede te gebruiken (in de zin van watervoorziening in b.v. droge zomers);
- maak een inrichtingsschets van het waterhuishoudkundig systeem waaruit het peil in het watersysteem blijkt, de ligging en de afmetingen van de waterpartijen, inclusief de vormgeving van de waterpartijen;
- beschrijf hoe de inrichting van het watersysteem is/kan worden gecombineerd met de inrichting van de openbare groenzones en natuur elementen;
- de mogelijkheden om de waterhuishouding te optimaliseren. Hierbij valt te denken aan peilverhoging.

4.2.2

Natuur

- maak een inrichtingsschets van te ontwikkelen natuurdoelen en op welke plekken deze worden gerealiseerd. Beschrijf in hoeverre en met welke maatregelen⁸ de ecologische potenties van het gebied verwezenlijkt zullen worden (in relatie tot aanliggende waardevolle gebieden), dan wel de mogelijkheden om toekomstige natuurontwikkeling niet te frustreren;
- gebruik het voorkomen van aanwezige natuurreservaten en andere natuurlijke elementen in het gebied als ontwerpelement voor de inrichting van het plangebied en schenk aandacht aan maatregelen om de kwaliteit ervan te verbeteren (bijvoorbeeld in geval van verdroogde elzenbosjes);

⁸ In inspraakreactie 2 wordt gesteld dat inrichtingsmaatregelen voor delen van de Koekoekspolder zijn voorgesteld in de 'Groene gebiedsvisie'.

- gebruik het voorkomen van beschermde soorten zoals de ransui⁹ als ontwerpelement voor de inrichting van het plangebied en schenk aandacht aan eventuele maatregelen om hen te beschermen.

4.2.3 Landschap en cultureel erfgoed

- beschrijf de manieren waarop bij de inrichting rekening gehouden kan worden met de aanwezige cultuurhistorische – en met name archeologische – elementen¹⁰;
- er bestaat de mogelijkheid om gietwaterbekkens te clusteren (mits uitvoerbaar, door bijvoorbeeld te onderheien). Aangegeven dient te worden of dit kan bijdragen aan de eventuele landschappelijke doelen. Een verkenning van de mogelijkheden om ‘groene’ gietwaterbekkens (dat wil zeggen met begroeide taluds) te realiseren zou bijvoorbeeld kunnen passen in de ambities van dit plan.

4.2.4 Verkeer

- beschrijf de samenstelling van het verkeer als gevolg van de voorgenomen activiteit. Ga in op aantallen ritten van bewoners, werknemers en bedrijfsverkeer, de verdeling in tijd en tevens op de herkomsten en bestemmingen;
- beschrijf de aard en de omvang van het verkeer naar veilingen e.d. en via welke routes wordt gereden, de parkeermogelijkheden en mogelijkheden voor het stallen van voertuigen;
- beschrijf de benodigde ontsluitingsstructuur, de functies van de verschillende wegen en de calamiteitenroute. Beschrijf in hoeverre nieuwe wegen worden aangelegd en/of bestaande wegen worden aangepast. Geef van de wegen in het plangebied een dwarsprofiel weer;
- beschrijf op welke punten er sprake kan zijn van toenemende verkeersonveiligheid en welke maatregelen gericht op het bevorderen van de verkeersveiligheid genomen worden;
- beschrijf een optimale fietsstructuur, zowel vanuit utilitair als recreatief opzicht, let hierbij mede op de verkeersveiligheid in relatie tot het vrachtverkeer in het plangebied;
- beschrijf op welke wijze sluipverkeer zal worden vermeden;
- beschrijf welke keuzes er gemaakt worden ten aanzien van beperking van mobiliteit (bijvoorbeeld van vervoer van afval door verwerking op het terrein zelf) en beschrijf de mogelijkheden van centraal vervoersmanagement;
- beschrijf op welke wijze de wegen en bermen worden vormgegeven (breedte in verband met grote vrachtwagencombinaties voor aan- en afvoer van producten). Wanneer de bermen ook ruimte moeten bieden voor infrastructurele voorzieningen (buizen voor warmte/gaslevering vanuit de biovergistingsinstallatie, CO₂-voorzieningen, elektriciteit, telefoonleidingen etc.), neem dit dan mee in het ontwerp.

⁹ In inspraakreactie 14 wordt gesteld dat de ransuil op verschillende plaatsen in de Koekspolder broedt.

¹⁰ Uit inspraakreactie 7 blijkt dat aan de rand van de polder enkele huisterpen voorkomen; tevens wordt de nadruk gelegd op afstemming in het kader van de provinciale visievorming op dit Belvédèregebied.

4.2.5 Energie, CO₂ en afval

- geef een zodanige beschrijving van de energie- en CO₂-voorziening van de glastuinbouw in dit gebied dat daaruit blijkt welke mate van zuinigheid en duurzaamheid wordt bereikt;
- beschrijf het emissieniveau van CO₂ en NO_x, de collectieve voorzieningen ten aanzien van energie en CO₂ en de ruimte en infrastructuur die hiervoor nodig is;
- beschrijf de maatregelen die gelet op het ambitieniveau aanvullend zijn op het gebied van energiehuishouding bovenop de te behalen energiedoelen 2002 en 2010 van het ontwerpbesluit Glastuinbouwbedrijven Wet milieubeheer (Wm);
- ga in op de inzet van fossiele energiebronnen op een milieukundig optimale wijze, dan wel de inzet van duurzame energiebronnen;
- beschrijf de inzet van duurzame energie in ruime zin (uitgaande van de vergisting van witlofpennen) in een lange termijnperspectief met beslissende randvoorwaarden, zoals bijvoorbeeld eventuele uitbreiding met andere materialen uit de omgeving, zoals mest (mestvergisting voor de opwekking van duurzame energie);
- beschrijf de wijze waarop met afvalverwijdering wordt omgegaan.

4.2.6 Leefomgeving en bebouwing

Beschrijf:

- de omvang en situering van de glastuinbouw en het doelgericht plaatsen van type teelten in het plangebied (op kaart) en de mate waarop dit invloed heeft op de lichthinder;
- welke specifieke (aanvullende) maatregelen worden getroffen om de lichthinder (verder) te beperken¹¹;
- de maximale bouwhoogten;
- de eventuele bijzondere bouweisen (bijvoorbeeld ten aanzien van architectuur);
- beschrijf de mate van bebouwing van het plangebied (bruto/netto glasoppervlak, verhard/onverhard oppervlak).

Als onderdeel van de voorgenomen activiteit wordt een bedrijventerrein binnen het plangebied genoemd. In verband met de mogelijke milieueffecten (zoals verkeersstromen, geluid, geur) dient in het MER te worden beschreven om welk type bedrijven het gaat. Wanneer hier nog onduidelijkheden over bestaan, dient een worst-case benadering te worden gehanteerd voor het type bedrijven dat zich kan vestigen. Hierbij dient ook de ligging van het bedrijventerrein te worden betrokken¹².

4.2.7 Ontwikkeling en beheer

Beschrijf de organisatie die zorg gaat dragen voor de ontwikkeling en het beheer van het gebied en het halen van de ambities. Beschrijf de taken en be-

¹¹ In inspraakreactie 1, 3, 4 en 14 wordt gesteld dat effecten van lichthinder op zowel bestaande als toekomstige woonbebouwing als natuur dienen te worden vermeden.

¹² In inspraakreacties 8 en 16 wordt gesteld dat de ligging van het glasgebonden bedrijventerrein nader dient te worden onderzocht.

voegdheden van deze organisatie, onder meer met betrekking tot de (fasering van de) inrichting, de financiering van het plan en de wijze waarop eisen die aan tuinders meegegeven wordt (bijvoorbeeld met betrekking tot lichthinder) gewaarborgd kunnen worden.

Preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen

Aangegeven moet worden welke preventieve, mitigerende en compenserende maatregelen worden getroffen op het vlak van waterhuishouding en gietwater, duurzame energie, natuur- en landschapsontwikkeling.

4.3 Nulalternatief

Naar de mening van de Commissie is er geen reëel nulalternatief. Volstaan kan worden met het beschrijven van de huidige situatie plus de autonome ontwikkelingen tot 2015 (zie ook paragraaf 5.1).

5. **BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN AUTONOME ONTWIKKELING EN GEVOLGEN VOOR HET MILEU**

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."

5.1 Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De bestaande toestand van het milieu in het studiegebied, inclusief de autonome ontwikkeling (2015) hiervan, moet worden beschreven. Neem bij de beschrijving van de autonome ontwikkeling de milieudoelen 2002 en 2010 van het ontwerpbesluit Glastuinbouwbedrijven Wm en het Handboek milieumaatregelen als uitgangspunt.

De Commissie beveelt aan om de bestaande situatie (2002) te gebruiken als uitgangspunt voor de vergelijking van de alternatieven. Op basis hiervan wordt een objectief beeld verkregen van de effecten die ontstaan door het voornemen¹³. Ook positieve effecten (van clustering) bij een projectmatige vestiging van glastuinbouw (voorgenomen activiteit) ten opzichte van gespreide vestiging (autonome ontwikkeling 2015) dienen aan bod te komen.

Het studiegebied moet op kaart worden aangegeven en omvat de locatie en haar omgeving, voor zover daar effecten van de voorgenomen activiteit kun-

¹³ In inspraakreacties 2 en 13 wordt gesteld dat de autonome ontwikkeling, zoals voorgesteld in de startnotitie, bij voorkeur een andere insteek dient te krijgen in het MER.

nen gaan optreden. Per milieuaspect (lucht, bodem, water, enz.) kan de omvang van het studiegebied verschillen. De Commissie wijst in dit verband op de invloed van bestrijdingsmiddelen die (vanwege transport via de lucht en depositie op het land) aanzienlijk verder reikt dan het plangebied.

Voor effecten van assimilatiebelichting geldt hetzelfde. Tevens moet op kaart een overzicht worden gegeven van de in het studiegebied gelegen gevoelige gebieden en objecten zoals de eerdergenoemde EHS-gebieden, archeologische waardevolle objecten (huisterpen), maar ook bestaande woningen.

5.2 Te beschrijven effecten

Bij de beschrijving van de milieugevolgen dienen de volgende algemene richtlijnen in acht te worden genomen:

- bij de beschrijving van de gevolgen voor het milieu moet, waar nodig, de ernst worden bepaald in termen van aard, omvang, reikwijdte, mitigeerbaarheid en compenseerbaarheid;
- per milieugevolg moet worden beschreven of het omkeerbaar is;
- naast negatieve effecten moet ook aan positieve effecten aandacht worden besteed (bijvoorbeeld het verdwijnen van oude bedrijven en opstanden, die vervangen worden door nieuwe en minder milieubelastende bedrijven). Ook de collectieve energie en gietwatervoorziening kunnen positieve gevolgen hebben t.o.v. de autonome ontwikkeling);
- expliciet dient te worden ingegaan op mogelijke cumulatie van effecten. Denk hierbij zowel aan negatieve cumulatie (bijvoorbeeld uitstoot van bestrijdingsmiddelen en lichthinder in relatie tot noordelijk gelegen kassegebieden in de omgeving van Luttelgeest) als positieve cumulatie (bij een juiste afstemming met het bedrijventerrein en (witlof)afval (synergie);
- behalve directe effecten moeten ook afgeleide effecten worden beschreven zoals sluipverkeer;
- bij onzekerheden over het wel of niet optreden van effecten moet een betrouwbaarheidsanalyse worden uitgevoerd of een 'worst case scenario' worden gebruikt (bijvoorbeeld voor het bedrijventerrein);
- de manier waarop milieugevolgen zijn bepaald dient inzichtelijk en controleerbaar te zijn door het opnemen van actuele basisgegevens in bijlagen of expliciete verwijzing naar geraadpleegd achtergrondmateriaal;
- bij de beschrijving dienen de gevolgen van de aanlegfase en de gebruiksfase te worden betrokken;
- kwantitatieve beschrijving van water, gietwater, (duurzame) energie, verkeer en kwalitatieve (en waar mogelijk een kwantitatieve) beschrijving van natuur en landschap, verglazing van het gebied en lichthinder, recreatieve aspecten.

5.2.1 Water en bodem

Beschrijf:

- de huidige waterhuishoudkundige situatie en besteed ondermeer aandacht aan de huidige peilen, grondwaterstanden (zowel ondiep als diep), grondwaterstroming (richting en snelheid), kwel en infiltratie en de omvang van de berging die nu in het gebied aanwezig is;
- de huidige kwaliteit van grond- en oppervlaktewater en de waterbodem en besteed daarbij ondermeer aandacht aan de hoeveelheid nutriënten en de hoeveelheid gewasbeschermingsmiddelen. Ga hierbij ook in op de waterkwaliteit van het Ganzendiep en de Goot;

- de geologische opbouw van de bodem, vooral vanuit het oogpunt van wijzigingen in het watersysteem (peilverandering, wateraanvoer) en de aanleg van gietwatersysteem;
- de bodemdaling ten gevolge van inklinking en eventueel toename in kwel;
- de invloed van het (eventueel) doorgraven van afsluitende lagen.

Beschrijf zo veel mogelijk kwantitatief de invloed op:

- de oppervlaktewaterpeilen, de grondwaterstanden en grondwaterkwaliteit;
- beschrijf voor het grondwater, zowel de kwelverandering door inrichting en aanleg van eventuele drasweidegebieden, als de effecten op het diepere grondwater door onttrekking en injectie van brijnlozingen;
- de waterstromen in het gebied (de hoeveelheden water die moeten worden ingelaten, de berging, de afvoer bij piekbelasting, de benutting van het regenwater voor begieting, de vraag naar leidingwater, de waterbehandeling in het gebied bij regenwaterbassins et cetera);
- het peilbeheer in het gebied en aangrenzende terreinen.

5.2.2

Natuur

Beschrijf de bestaande milieutoestand, de autonome ontwikkeling en de milieueffecten voor het aspect natuur, met bijzondere aandacht voor de (toekomstige) aanwezigheid/ voorkomen, de verspreiding en aantasting van:

- (elementen van) de ecologische hoofdstructuur, beschermde gebieden, reservaten;
- voor het studiegebied kenmerkende plantensoorten en plantengemeenschappen, mede in relatie tot de ecohydrologische situatie van het gebied; Beschrijf in dit kader op basis van een eco(hydro)logische systeembeschrijving wat de mogelijkheden voor natuurontwikkeling zijn en op welke plekken deze bij voorkeur kunnen worden gerealiseerd;
- voorkomen en verspreiding van kenmerkende soorten voor het gebied, zoals de ransuil (ga onder andere in op de effecten door licht- en geluidshinder);
- (toekomstige) ecologische systemen en relaties tussen de verschillende habitats in het studiegebied en verbindingen met leefgebieden buiten het studiegebied;
- (veranderende) functies van het studiegebied als voortplantings-, overwinterings-, pleister- of foerageerplaats voor diverse diersoorten;
- geeft relevante voorkomens en verspreidingsgegevens zoveel mogelijk op kaart weer.

Aandacht dient te worden geschonken aan het mogelijk voorkomen van planten diersoorten in het studiegebied, die op grond van nationaal of internationaal beleid een beschermde status hebben (o.a. op basis van de Natuurbeschermingswet¹⁴).

¹⁴ De Natuurbeschermingswet vormt bij soortbescherming het uitgangspunt, maar ook moet beoordeeld worden of er soorten in het gebied voorkomen die beschermd worden op grond van de Vogel- en/of Habitatrictlijn, alsmede de conventies van Bern, Bonn en Ramsar. Het bevoegd gezag zal dienen te beoordelen of er een onthefing op grond van artikel 25 Natuurbeschermingswet aangevraagd zal moeten worden. Indien dat het geval is dient het MER te beschrijven:

- of er andere bevredigende oplossingen bestaan;
- of afbreuk wordt gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan;

Hierbij dienen de volgende vragen te worden beantwoord:

- welke planten- en diersoorten in het studiegebied voorkomen, die op grond van nationaal of internationaal beleid een beschermde status hebben en waarvan een belangrijk deel van de deelpopulatie zich in het gebied ophoudt;
- of de activiteit niet zal leiden tot aantasting van deze deelpopulaties of meer precies, tot strijdigheden met artikel 23 en 24 van de Natuurbeschermingswet.

5.2.3 Landschap en cultuurhistorisch erfgoed

Beschrijf de bestaande landschapsstructuur en beeldbepalende elementen met cultuurhistorische of archeologische waarden. Geef een beeld van de autonome ontwikkeling, de gevolgen van het voornemen voor deze elementen en waarden in kwalitatieve termen en gebruik daarbij kaartbeelden en fotomontages (met reële bouwhoogten). Geef verder aan in hoeverre en op welke manier met de voorgestelde inrichting de gestelde ambities gehaald worden.

5.2.4 Verkeer

Op basis van de in § 4.2.4. gevraagde informatie over de verkeersintensiteiten bij realisatie van het initiatief dienen de volgende effecten beschreven te worden:

- de verandering van de verkeersbewegingen en de verkeersveiligheid op de wegen;
- de hinder als gevolg van trillingen langs de ontsluitingswegen.

5.2.5 Energie en CO₂ en afval

Beschrijf:

- de toekomstige CO₂- en NO_x-emissies;
- het toekomstige energieverbruik (uitgaande van de energieverbruiksdoelen uit het ontwerpbesluit Glastuinbouwbedrijven Wm);
- het aandeel duurzame energie;
- de hoeveelheid afval die ontstaat en het aandeel dat biologisch kan worden verwerkt.

5.2.6 Leefomgeving en bebouwing

Beschrijf:

- emissies (luchtverontreinigende stoffen, bestrijdingsmiddelen) via de lucht op omliggende (woon)gebieden;
- het huidige en toekomstige (verkeers)geluid, de huidige en toekomstige zicht-, licht- en reflectiehinder. Ga hierbij ook in op het aantal gehinderden.

-
- of er redenen zijn van - onder andere - groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard (Zie daartoe de AMvB *Besluit Ontheffingen en Vrijstellingen Natuurbeschermingswet*, artikel 2 a tot en met e.), die een ontheffing mogelijk zouden kunnen maken.

6. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieueffecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven moeten onderling én met de referenties (bestaande situatie in 2002) worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, de positieve en negatieve effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

Hoewel dit geen verplicht deel van het MER uitmaakt, beveelt de Commissie aan een indicatie te geven van de kosten en de financieringsbronnen c.q. actoren voor de realisatie van de verschillende alternatieven.

7. LEEMTEN IN INFORMATIE

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieueffecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

Het MER moet aangeven over welke milieuaspecten geen informatie kan worden opgenomen vanwege gebrek aan gegevens. Deze inventarisatie moet worden toegespitst op die milieuaspecten, die (vermoedelijk) in verdere besluitvorming een belangrijke rol spelen. Op die manier kan worden beoordeeld, wat de consequenties moeten zijn van het gebrek aan milieuinformatie. Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre op korte termijn zou kunnen worden voorzien in de leemten in informatie;
- hoe ernstig leemten en onzekerheden zijn voor het te nemen besluit;
- de consequenties die leemten en onzekerheden hebben voor het besluit.

8. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

De gemeenteraad van Kampen moet bij het besluit voor de herziening van het bestemmingsplan aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling om in het MER reeds een aanzet tot een evaluatieprogramma op te nemen.

9. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderlinge vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten. Voor de presentatie beveelt de Commissie verder aan om:

- het MER zo beknopt mogelijk te houden, onder andere door achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzen onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- bij gebruik van kaarten recent kaartmateriaal gebruiken, alle gebruikte topografische namen goed leesbaar weer te geven en een duidelijke legenda erbij te voegen en een schaal van 1:25.000 of groter gebruiken.

10. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en het verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de hoofdpunten voor de besluitvorming;
- de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de belangrijkste effecten voor het milieu bij het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- de vergelijking van de alternatieven;
- de relevante (samenwerkingsverbanden van) actoren en financieringsbronnen voor de diverse alternatieven of alternatieve opties;
- belangrijke leemten in kennis.